

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

2. köide

Tallinnas, 10. märtsil, 1923

Nr. 3

Sisu:

Toimetuse kommentaar

H. S.: Seisukord Eesti metallitööstuses

* * *: Kas on kinnitus-aktsiaseltside poliisid küllalt kindlustud?

A. Pallo: „Nep'i“ tagajärjed Venemaal 1922. a.

Nk: Tallinna fondi börse tegevus 1920–1922

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Wäljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

HARJU PANK A-S.

Tallinnas, Harju tän. 33 Telegr. aadr.: „Harjupank, Tallinn“

Jaoskonnad: Tartus, Narvas, Pärnus ja Rakveres

Aksia- ja tagavarakapitaal üle Emk. 65.000.000

Kõik pangaoperatsioonid sise- ja väljamaal

:: Oma speditiooni-osakond Tallinnas ::

Tollitalitus, speditioon, laevaklaarimine, prahtimine, inkasso

Omad aidad raudtee-ühendusega

Kõnetraadid: Kontor - 19-94, tollimaja - 22-39, ladud - 25-45

Telegr. aadr.: „HARJUSPED, TALLINN“

Oma kinnitusosakond

Tule-, veo- ja elukinnitus

Kinnitusaktsiaseltsi „EESTI LLOYD“, Tallinnas, peaagentuur

Si ole paremaid
paberosse kui

JAVA!

A/S A. Reier & Co.

Tallinn — Reval

PE 17.483

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.— Väljamaale Emk. 1760.—
1. juulini " 380.— " " 760.—

Toimetuse: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“ Telef. 18-66

2. köide.

Tallinnas, 10. märtsil 1923.

Nr. 3.

Sisu: Toimetuse kommentaar. H. S.: Seisukord Eesti metallitööstuses. * * *: Kas on kinnitus-aktsiaseltside poliitid küllalt kindlustud? A. Pallo: „Nep'i“ tagajärjed Venemaal 1922. a. Nk: Tallinna fondi börsi tegevus 1920–1922. a. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 9. märtsil 1923.

Meie emissiooni statistika. Kuna emissiooni andmetel rahaturu seisukorra hindamisel suur tähtsus on, katsus toimetuse ametiasutustelt sellekohaseid andmeid koguda. Seal juures tuli awalikuks, et ehk meil küll mitmel kohal ja mitmel puhul aktsiaseltside ja osaühisuste asutamist ja kapitaalide suurendamist registreeritakse, omefi kusagilt võimalik ei ole olemasolevate aktsiaseltside ja osaühisuste arvu ja kapitaali suuruse kohta andmeid saada. Osa asutusi – rahaasutused – registreerivad omad põhikirjad rahaministeeriumi lubaga ja saavad sealt ka luba tegevuse avamiseks. Teine osa saab asutamise luba (kontsessiooni) kaubandusministeeriumist ja sealt samast saab ta ka luba tegevuse avamiseks. Kuid kaubandusministeeriumil puuduvad andmed selle kohta, missugused ettevõtted tegelikult tööle on hakkanud ja missugused oma tegevuse likvideerinud, niisama ka missugused ilma lubata töötavad – ainult kohtus registreeritud põhikirja põhjal. Viimaseid tulla igatahes hinnata kümnetega. Nii

jääb kuni edespidiseni meie ainsaks informatsiooni-hallikaks „Riigi Teataja“, kus ettevõtete põhikirjad ja põhikirjamuutused ära trükitakse, missuguse korra järele, jääb esialgu selgusetaks, sest, näit, ilmus mingisugusel põhjusel O.-ü. „Täht“ põhikiri, mis rahukogus 22. sept. 1920 registreeritud, „Riigi Teatajas“ 3. veebr. s. a. Et sarnased juhtumised siiski erandid on, ja avaldatud põhikirjad ja kapitaali-suurendused vähemalt teatud emissiooni-turu tendentsi peegeldavad, siis hakkab „Eesti Majandus“ igakuuseid kokkuvõtteid emissioonide kohta „R. T.“ põhjal avaldama, tehes seda niikaua, kuni paremaid andmeid saada hakkab. Kokkuvõtteid jaanuari ja veebruari kuu eest leiab lugeja kroonika alt.

Kaubandusministeeriumist saadud materjalide põhjal võib oletada, et Eestis töötavate aktsiaseltside ja osaühisuste põhikapitaal (rahaasutused välja arvatud) ulatab üle 2.600 milj. marga, siia juurde arvamata väljamaa seltsid, mis iseäraliste lubade põhjal töötavad.

Seisukord Eesti metallitööstuses.

H. S.

Metallitööstus on kahtlemata see haru meie riigi tööstuslikes tegevuses, mis suurimate raskustega võitlema peab, et ainult enesel elu sees hoida.

Kui vaadelda ligemalt neid raskusi, peab ülemäära raske seisukorra esimese põhjusena nimetama turu puudust metallitööstuse saaduste jaoks. Määratunud tehased, nagu

näituseks Vene-Balti tehas, kus mitte vähem kui 6000 töölisi tööd teha võivad, said omal ajal ellu kutsutud selleks, et oma saadustega varustada Vene tagamaad. Vene ostujõu kokkuvarisemisega oli tööstuselt peaturg võetud ja ta oli sunnitud abinõusid ning teesid leidma, et oma saadusi paigutada mujale. Sisemaa turg oma

vähese tarvitusega ei tulnud arvesse üleüldse, ehk ainult vähesel määral, mis kaugele ei vastanud ettevõtete suurusele. Naaberriikides ja Lääne-Euroopa maades kohtas meie metallitööstus äärmiselt teravat konkurentsi, nii et ka siin turu leidmise peale mõeldagi ei olnud.

Et sellest raskest seisukorrast väljapääs- teed leida, astusid 1921. a. lõpul viis suuremat ettevõtet: Vene-Balti tehas, Peetri- tehas, vagunivabrik „Dvigatel“, masinavab- rik „Franz Krull“ ja „Ilmarine“ kokku, asu- tasid „Omse“ nime all mingisuguse pro- duktsioonkartelli ja algasid läbirääkimisi Vene valitsusega. Nende kestvate läbirää- kimiste tagajärg oli 1922. a. algul sõlmitud leping Vene raudteevalitsusega 200 Vene veduri parandamise asjus. Selle töö juu- res on tehased praegu ametis ja sellest jat- kub neil vahest veel terveks aastaks. Lõpu- likku tähtpäeva ei ole ettenähtud, — töö äraandmine sünnib perioodiliselt, kusjuu- res lepingu järele viivituse eest teatud trah- vid ette on nähtud.

Teatavatel, mitte tehastest olenevatel põhjustel ei olnud läinud aastal mitte alati võimalik töösid tähtpäevadeks lõpetada. Põh- jused olid viivitus tooresaine ja mitmesuguste asjagude saamises Kruppi vabrikult Esse- nis ja kauakestev ning ikka jälle korduv streik Stettini sadamas. Inglis-Balti seltsi kokkuvarisemine, kelle käes Vene-Balti tehas rendil oli, tööliste streik nimetud tehases, — need olid edasi asjaolud, mis remondi-tööde käiku takistasid ja põhjust andsid, et Venemaa poolt vedurite arv 150 peale alandati. Seda vähendamist ei või mingil tingimisel seletada majandusliste põhjustega, — siin on mõõduandvad palju enam poliitilised momendid, — mäletavasti tekitas eelnimetud lepingu sõlmimine palju paksu verd Vene majanduslistes ring- kondades ja tööliste keskei ning kutsus esile ägedaid kallaletungimisi valitsuse voli- nikule prof. Lomonossovile. Parandatavate vedurite arvu vähenemist ühelt poolt ja liialdatult kõrgeid nõudmisi tehtud töö headuse suhtes teiselt poolt tuleb käsitada kui poliitilise iseloomuga võtteid, mida tar- vitakse, et Venemaal valitsuse kasuks mee- olu luua.

Mis nüüd puutub töösse endasse metallitööstuse tehastes, siis võib siin rõõ- mustaval viisil konstateerida töövilkuse tõusu. See töövilkuse tõus (30% võrra viimase aasta jooksul) on näitus sellest, et töölistel seisukorra tõsidusest aru saavad ja tööaja täieliku ärakasutamiseks omalt

poolt kaasa aitavad selleks, et täita kohu- tusi, mis tehastevalitsused endi peale võtnud. Otsekohest tööjõudude puudust ei ole ole- mas, — ainult katelseppade ja teiste kvali- fitseeritud jõudude suhtes võib sellest jutt olla. Tööliste koguarv on muidugimõista hariliku töötamisvõimalusega võrreldes väga väike, ometi on ta läinud aasta kestel tõusnud.

Kuna masinavabrikud peale vedurite remondi teisi tellimisi täita võivad, mis — igatahes väga vähesel määral — sisemaalt tulevad, siis on mõlemad laevatehased ise- äranis raskes seisukorras, sest et uute lae- vade ehitamisest väljamaa konkurentsi pärast mõeldagi ei või ja ka parandusi väga harva ette tuleb.

Spetsialiseerimisest, mida praeguses töös- tuses produktsiooni tõstmise peateguriks loetakse, ei või meie olude juures juttugi olla ja nimelt sel põhjusel, et iga vabrik turu puudusel sunnitud on täitma kõiki, ka kõige väiksemaid tellimisi, mis talle antakse. Eriliselt raskendab olukorda võist- lus Saksa tööstusega, mis tuntavalt oda- vamalt töötab (palgad on siinses metalli- tööstuses umbes kolm korda nii kõrged kui Saksamaal), ja niihästi oma hindadega kui töö kõrge headusega siinsed tellimised oma juure tõmbab.

Lisaks kirjeldud raskustele turu suhtes seltsib rahakitsikus. Üleüldised kulud, nimelt väljaminekud administratsiooni, ehi- tuste- ja masinate korrashoidmise, kütte, valgustuse, amortisatsiooni jne. peale jää- vad vabrikus endiseks, kas ta, nagu vare- malt 1250 töölisega töötab, või 350-ga, nagu nüüd.

Pärast Vene-Balti tehase sekvestrit vali- tuse poolt avaldati tihti arvamist, et parem oleks seda hiiglatööstust, mis meie oludele sugugi ei vasta, seisma jätta. Seletuskirjas seaduskava juure 90 miljonilise krediidi määramise asjus tehase toetuseks ja Inglis- Balti seltsi valitsemiseks on valitsus avalda- nud oma arvamist täiesti õieti selle mõtte vastu ja esiletoonud tähtsamad põhjused, nagu tehase seismapanemise mõjul tekkiv tööpuudus ja teiseks, tarvidus Venemaaga tehtud lepingut täita. Tehase seismapanemise vastu räägib veel see asjaolu, et tehase korrapidamise kulud suuremalt osalt alles jäävad, ilma et lootust oleks neid vastavate sissetulekutega katta.

Lõpuks olgu tähendud veel ühe küsi- muse peale, millele iseäranis viimasel ajal

suurem tähelepanu osaks on saanud. See on vabrikute varustamisküsimus kütteainega. Teadagi seisab see riigi huvides, et vabrikud võimalust mõõda koduseid kütteaineid tarvitavad ja selles suhtes on ka eraettevõtjate poolt mitmeti katseid tehtud.

Peahuvi sellel alal on koondunud põlevkivile, mis mõnes metallitööstuse ettevõttes osalt tarvitusel on. Sellega tehtud katsed on igatahes kaunis vastuvaidlemata tõendanud nimetud kütteaine võrreldavat odavust, ometi ei ole vabrikud suutnud otsustada lõpulikult põlevkivi küttele üle minna. Siin juures oleks ahjude ümberehitamine tarvilik, — hulga jäänuste ära koristamiseks ja katelde järel valvamiseks

tuleks uusi tööjõude palgata jne., mis kõik kütteviisi uuduse pärast teatud riisikoga ühenduses on. Nii on metallitööstus kuni tänapäevani jäänud söekütte juure, jälgib aga ühtlasi tähepanelikult põlevkivitööstuse edenemist ja katseid, mis tehtakse põlevkiviga kui kütteainega.

Kui kõik kokku võtta, mis väljendab praegust metallitööstuse seisukorda, siis näib, et see enne kui pärast üsna raske on. Kuigi turu puudus, kapitaali kehvus ja kõrged väljaminekud tööstuse peal lasuvad, on ta ometi senini püsinud, mida küll arvesse tuleb panna niihästi valitsuse vastutulekule, kui ka töösturite ettevõtlusele ja tööliste töö kasvavale viljakusele.

Kas on kinnitus-aktsiaseltside poliisid küllalt kindlustud?

Eesti Hüpoteeqipanga juhatus esines valitsusele seaduse kavandiga, et kinnitusaktsiaseltsidel lubataks ühel või mitmel kinnitusosal tegev olla selle tingimisega, et igaüks neist aladest oleks kindlustud põhikapitaaliga vähemalt viiekümne miljoni marga suuruses, seletades, et Hüpoteeqipanga pantlehe-laenude kindlustamiseks on muu seas panditud kinnisvara kinnituspoliis kinnitusseltsi kohustusega, tulekahju korral kahjutasu summat panga kätte maksta.

Pantlehe-laenude andmisel, kus laenusummad miljoniteni ulatavad, ei pakkuda kinnitusseltside väike põhikapitaal laenudele küllalt kindlustust.

Hüpoteeqipanga väide, et kinnitusseltside põhikapitaal küllalt kindlustust ei paku, vastaks tõele ainult niisugusel korral, kui kinnitusaktsiaseltsid kinnitud varandused ainult omal riisikol hoiaks. Kuid seda ei ole kusagil ilmas ja seda vähem veel meil Eestis.

Meie kinnitus-aktsiaseltsid kinnitavad edasi läbistikkku 70% (Venemaal 1916 a. 40%), kuid arusaadav on, et edasikinnituse protsent kinnituse summast ja riisiko kardetavusest ära ripub; võib ette tulla, et mõni väikene, tuleõnnetuse suhtes vähekardetav, kinnitus täielikult kinnitusseltsi riisikol on, kuna aga suuremad kinnitused enam kui 90% edasikinnitud võivad olla.

Vaatame, kas oleks üldse võimalik tähendatud seaduse kavandit ellu viia?

Eestis tegutsevad 8 kinnitus-aktsiaseltsi, igaüks läbistikkku 3 kinnitus-alal. Tähendab, et nende seltside põhikapitaal peaks olema $8 \times 3 \times 50$ milj. = 1 miljard 200 milj. marka. Kui suured on aga kinnitus-aktsiaseltside operatsioonid? 1921 a. oli kõikide seltside kinnituspreemiate üldsumma kõikidel kinnitusosaladel ainult ümarguselt 77 miljoni. Oletame, et see summa nüüd kuni 120 miljonini kasvanud on, tähendaks et kõikide seltside preemiamaksud kõigil kinnitusosaladel põhikapitaalist ainult 10% välja teeks. Kui kinnitusoperatsioonid 10% puhast kasu annaks, siis võiks kapitaalist 1% dividendi saada. Kuid meie seadused piiravad dividendi 70%-ni puhaskasust nii kaua, kui seltsi tagavarapakitaal ei ole kasvanud kuni $\frac{1}{3}$ põhikapitaalist. Nii siis võiks kinnitusseltsi aktsionäär ainult 0,7% dividendi peale rehkendada, sest niisuguste suurte põhikapitaali normide juures, kui nimetud seaduse kavand ette näeb, on vaevalt enustada, et tagavarapakitaal kunagi $\frac{1}{3}$ põhikapitaalist tõusta võiks. Et niisugustel tingimistel keegi oma kapitaaliga riskeerima ei hakka, on päevaselge.

Vaatame, missuguses vahekorras seisavad põhikapitaalid kinnitusoperatsioonidega väljamaa seltsides.

1) Lääne Euroopa seltsides:

Seltsi nimetus.	Preemia (ümmarguselt)	Põhikapitaal.	Preemiate ja põhikapitaali vahekord 0/0 0/0.
1. Nya Hansa, Stockholm . . .	20.000.000.—	5.000.000.—	25 ⁰ / ₀
2. Svenska Veritas, Stockholm .	14.500.000.—	2.500.000.—	17 ⁰ / ₀
3. Tellus, Stockholm.	4.500.000.—	1.250.000.—	28 ⁰ / ₀
4. National, Kopenhagen . . .	74.000.000.—	6.000.000.—	8 ⁰ / ₀
5. Saloma, Soomes	10.000.000.—	1.000.000.—	10 ⁰ / ₀
6. Põhja-Saksa, Hamburg. . . .	271.500.000.—	50.000.000.—	18 ⁰ / ₀
7. Allianz, Berliin.	97.500.000.—	12.500.000.—	13 ⁰ / ₀
8. Frankfurter, Frankfurt, M.ä. .	86.500.000.—	30.750.000.—	35 ⁰ / ₀
	578.000.000.—	109.000.000.—	19 ⁰ / ₀

2) Vene seltsides:

Seltsi nimetus	Preemia (ümmarguselt).	Põhikapitaal.	Preemiate ja põhikapitaali vahekord 0/0 0/0.
1. Rossija	62.000.000.—	5.000.000.—	8 ⁰ / ₀
2. Salamandra.	38.500.000.—	5.000.000.—	13 ⁰ / ₀
3. Esimene Vene	28.000.000.—	4.000.000.—	14 ⁰ / ₀
4. Teine Vene	11.000.000.—	2.000.000.—	21 ⁰ / ₀
5. Jakor	24.000.000.—	2.000.000.—	10 ⁰ / ₀
	164.340.000.—	19.000.000.—	12 ⁰ / ₀

3) Eesti seltsides 1921 a.

Seltsi nimetus.	Preemia (ümmarguselt)	Põhikapitaal.	Preemiate ja põhikapitaali vahekord 0/0 0/0.
1. Eka.	18.850.000.—	10.000.000.—	53 ⁰ / ₀
2. Eesti Lloid	23.300.000.—	2.000.000.—	9 ⁰ / ₀
3. Põhja	16.900.000.—	6.000.000.—	35 ⁰ / ₀
4. Polaris.	13.600.000.—	5.000.000.—	37 ⁰ / ₀
5. Tartumaa	3.000.000.—	5.000.000.—	167 ⁰ / ₀
6. Hansa	1.700.000.—	1.000.000.—	70 ⁰ / ₀
	77.350.000.—	29.200.000.—	38 ⁰ / ₀

Kinnitus - aktsiaseltsid: Turis, põhikapitaaliga 3.000.000.— ja Eesti Union, põhikapitaaliga 2.000.000.—, mis hiljemini asutud, ei ole veel jõudnud oma tegevuse kohta aruandeid avaldada.

Ülevalkirjeldatust selgub, et Eesti kinnitus-aktsiaseltside põhikapitaalide keskmine protsent preemia sissetulekust 100% suu-

rem on kui Lääne-Euroopa kinnitus-aktsiaseltsidel ja koguni 200% suurem kui Vene seltsides 1915 a. oli. Selle juures tuleb tähendada, et Lääne-Euroopa aktsiakapitaalid täielikult ei ole sisse makstud, vaid ainult 10–20%, kuna 80–90% aktsionäridele võlana seltsi raamatutes arvestakse. Tuleb koguni ette, et seltsi põhikapitaalist

mitte pennigi sissemaksetud ei ole, nagu näit. Svenska Veritas, kus seltsi põhikapitaal 2.500.000.— Rootsi krooni seltsi 1920 a. aruandes tervelt aktsionääride võlana figureerib.

Vaevalt võib loota, et lähemas tulevikus märksa suuremaid summasid aktsiaseltside kinnitustegevusesse rakendada võiks, sest et tegevuse põld liiga väike, ja et peale 8 aktsiaseltsi töötavad Eestis veel 8 vastastikku kinnitusseltsi ja 346 valla vastastikku tulekinnitusseltsi.

Et kinnitusel rahvamajandusliselt suur tähtsus, on valitsuse kohus kinnitustegevust, olgu see kinnitus-aktsiaseltside, olgu see vastastikku kinnitusseltside läbi, igapidi toetada ja edendada. Mida kõrgemal kusagil

riigis kultuura, seda rohkem on kinnitus arenenud.

Kinnituskomitee on viimasel ajal sellele seisukohale asunud, et mitte soovitatav ei ole enam uusi kinnitus-aktsiaseltsi nendel kinnitusaladel, mis tegutsevates seltsides juba olemas, juure asutada, sest et sellega ainult administratiivsed ja mitte produktiivsed kulud suurendud saaksid, mis kinnitustegevuse peale halvavalt mõjuks, sest mida väiksemad kõrvalkulud, seda kättesaadavamaks saab kinnitus kodanikele.

Üleüldiselt võib öelda, et kinnitus-aktsiaseltsid nüüd ettevaatlikult töötavad ja normaalsetel oludel vististi küll alati oma peale võetud kohustusi täielikult täita võivad.

„Nep'i" tagajärjed Venemaal 1922. a.

A. Pallo.

„Nep'i", uue majanduspoliitika ajajärk, mis peale kommunismi teostamise nurjamisemist, 1921. a. kevadel Nõukogude Venemaal algas, pidi looma kindla „side" (СМЫЧКА) Vene küla ja linna, põllutööstuse ja industrii vahel, nagu Lenin juba pöörde alguses IX kommunistilise partei kongressil (märtsil, 1921) lootust avaldas. Kuni tüütuseni on hiljem sellest loodetavast „sides" Vene ajakirjanduses kõneldud, küll luules, küll proosas. „Nep'i" ajajärgus ei lubanud nõukogude valitsus enam vägivaldselt toiduaineid nõuda talupoegilt riigitööstuse ülevõlpidamiseks. Sellest peale pidi töösaaduste vahetamine küla ja linna vahel kokuleppel sündima, proportsiooni järele, mida vaba turg võistluse teel ise vastavalt nõudmisele kindlaks määrab.

Kaks aastat on möödas, kus „Nep'i" süsteem Venemaal valitsemas. Missugused tagajärjed Vene majanduspoliitika „side" loomises küla ja linna vahel saavutanud, selle kohta saame selge vastuse, kui üksikute kaubaliikide hinnatõusu 1922. a. jooksul jälgime. Kuni augusti kuuni tõusid põlluproduktide ja tööstusainete hinnad enam-vähem ühes proportsis. Augusti kuust peale aga muutub hindade tõus märksa tööstuse kasuks. 1. jaanuariks 1923 on tööstussaaduste hinnad aastaalgusega võrreldes 112 korda tõusnud, selsamal ajal aga põllusaaduste hinnad kõigest 58 korda, seega 2 korda vähem. Tegelikult võiks ülevõltoodud arvusi järgmiselt illustreerida:

Enne sõda maksis 1 arss. siitsi	5,5	ℳ	rukkijahu
1. jaan. 1922	3,8	ℳ	„
1. „ 1923	17-18	ℳ	„

s.o. aasta lõpuks on tööstusaine talupojale 4 korda kallimaks muutunud kui ta aasta alguses oli.

Võtame teised näitused:

1. jaan. 1922 maksis karp tikka	0,1	ℳ	jahu
1. „ 1923	0,6	ℳ	„

1. jaan. 1922 maksis 1 ℳ soola	0,4	ℳ	jahu
1. „ 1923	1,2	ℳ	„

Missugused võisid olla põhjused põllusaaduste hindade nii suureks langemiseks läinud aastal töösaadustega võrreldes? Kas oli lõikus rikkalik, et põllutööstusainetest üleproduktioon tekkis? Vaevalt küll. Sest viimaste teadete järele Venemaalt on seal toiduainetest puudus, kohati isegi nälg. Või on tööstussaadusi Venemaal liig vähe et nende hind nii tõuseb? Kuid ka see ei näi tõenäoliku olevat, sest riigitrustid nurisuvad ükslugu turu väikse nõudmise üle, nad ei saavat oma produktiooni ära realiseerida jne. Nähtavasti on tööstusainete kallinemises kõige pealt praegune tööstuse organisatsioon süüdi, mis tema saadused nii kalliks teeb. Uue majanduspoliitika ajajärgus töötab Vene riigitööstus, mis üksikuteks majandusliselt iseseisvateks trustideks jaotud, „kommerts" alusel, s.o. iga trust peab oma saadustest elama, palgad maksma, tooresaine, kütte muretsema jne. Muidugi

on trustid sunnitud sarnasel puhul oma saadustele niisugused hinnad määrama, mis valmistamine omale maksuma läheb. Valmistamine on aga kallis. Töövõiljakus on ennesõjaaegse normiga võrreldes mõnel alal üle 50% langenud. Vabrikute masinad on vananenud ja teevad suuri kulusid töötamise juures. Üldine tööstusorganisatsioon on puudulik, vabriku direktorid saamatud ja vilumata. Tihti tuleb ühest kui teisest aimest puudus, mis tööd takistab, sagedasti läheb valmistatav aine enne rikki, kui ta lõpulikult valmis saab. Kõik see aga mõjub valmisproduktide hinna peale. Selle tõusmise peale mõjub kaasa veel alaliselt suurenevad kaudsed maksud, mis vahel kuni 100% produktsiooni hinnast välja teevad.

Viimasel ajal on hindade vahetõustuse ja põllutõõsaaduste vahel niisuguseks muutunud, mis kaubavahetuse küla ja linna vahel küsitavaks teeb. Talupojad ei suuda nii kallid linnatõõstussaadusi osta.

Bõrse kaupluse kongressil (jaanuaris 1922) tõi väliskaubanduse komissar Leshava arvud ette, mille järele Vene talupoja aastane budžet (s.o. tarbeainete hind, mis ta omale ostis) oli 1913. a. — 417,7 naela rukist; nüüd aga maksavad needsamad tarbeained — 1.115,6 naela rukist; seega 167% kallim. Kõik kongressi saadikud kohtade pealt tõendasid, et praegused Vene tõõstussaaduste hinnad talupojale üle jõu käivad. Ta ei suuda enam kuigi palju linnast osta. Valmistab ise oma tarbeained, teeb kodukoetud riidet, puust ämbreid jne. ning põllusaadusi ei valmista ta ka enam müümiseks vaid ainult enda tarviduseks. Venemaa suurtõõstus laguneb, üksikute järele jäävad vabrikud seisma, välistung on riigi monopooli läbi piiratud, maa edeneb kiirelt keskaja naturaalmajapidamise süsteemi juure. Ka seekord näikse Vene võimud suurtest lootustest, „nepi“ läbi „sided“ külaga luua, petetud olevat.

Tallinna fondi bõrse tegevus 1920 — 1922. a.

Nk.

Kuna valuutabõrse kursid suure tähelepanu osaliseks saavad, ei jälgita fondibõrse kurssisid kuigi põneva huviga ja koteerimised on paiguti õredad. Ka koteeritavate paberite hulk pole kuigi suur — 4 liiki obligatsioone ja üle 10 aktsia nimetust. Põhjuseks võib nimetada asjaolu, et paberid meil kõvades kätes, ja nende sisemine väärtus tihti selgusetu, sest suur osa tehaseid ja laevu on veel ehitatud ehk muretsetud kuldrublagaga ja samuti bilanseeritud, hiljem aga automaatselt paberi, Eesti marga, peale üle viidud, millest ka tihti tingitud nende aktsiade kõrge mitmesajakordne agio. Nüüd on aga ajajooksul uusi väärtusi Eesti margaga juure ostetud, vanad paiguti amortiseerimist nõudvad ja ettevõtte bilans on segi — loomulik, et omanikud paberisi müüa ei soovi enne kui varandus hinnatud; teiselt poolt ei vasta aga tihti maksetavad dividendid paberi hinnale ja rahapuudus sunnib realiseerimisele, eriti ei taha pangad sugugi laenata paberite vastu „on call“ arvetel.

Nii siis pole loota fondibõrse õitseaega meil niipea, kuid samuti ei puudu põhjused, et fondibõrse ei tegutseks. Kursi sedelid lehitsedes, leiame, et agiosel, 1920 tei-

sel poolel ja 1921. a., olid koteerimised tihedamad kui 1922. a. jooksul — kus suuremalt jaolt ühtki paberit ei ostetud-müüdud, ja 1923. a. algul on jälle märgata elavust. Esmalt nõuavad pangad ettevõtetele laenu andmise juures ja aktsiate pantimisel viimaste koteerimist bõrsel, mis kurs on mõõduandev, kuna avalik ja asjatundlikult määratud. Samuti nõuavad tihti aktsia- ja osauhisuste osanikud koteerimist, et oma paberite väärtuse üle selgusele jõuda. Teiselt poolt on ka pangad omalt poolt nähtavasti otsustanud fondidega kauplemist alustada ja mitmed projektid on arutuse all olnud. Ka on asja tehniliselt korraldud — otsustati nõuda äri ehk tõõstuse paberi bõrsele sisseviimise juures panga garantiid, kes vastavalt ostab-müüb, et suuri kursi vankumisi ära hoida.

Mis puutub üldiselt aktsiate kursisse, siis on meie bõrse samuti järgnenud väljamaa bõrsedele — 2¹/₂ aasta jooksul on kursid tublisti langenud, osalt aktsiakapitaalide suurendamiste ja reservide „vesistamiste“ pärast, osalt tungival rahapuudusel, mis nõuab müüki à tout prix.

Obligatsioonidest koteeritakse:

Eestimaa Maade Krediit Kassa 5⁰/₀ ja 4⁰/₀, nom. R./Mk. 100, mille viimased kõrgemad, kuna tarvitakse rohkem võlgade katteks; kursid 29. det. 1920 5⁰/₀ – 220 ja 4⁰/₀ – 230 (müüjad); 25. okt. 1922 olid hinnad – 225 ja 300; praegu müüvad pangad 4⁰/₀ juba ligi 300.

Tallinna Immoobilpank nom. R./Mk. 100, tirsheeritakse aga à 150 – kursid 27.VI.1920 – 160 (ostjad); 29.XII.20. – 300; 1922. a. lõpul – 375, millega neid ka praegu kaubeldakse.

Liivimaa Linnade Hüpoteegi Selts, Tartus, nüüd Eesti Hüpoteegi Selts – 1922. aasta lõpul kurs – 210(m).

1922. a. lõpul koteeriti E. Vabariigi Vöidulaenu à 97/110 ja lõpu poole 102/115, mis tõusva tendentsiga, kuna tiraashi lõpp 1930. aastal.

Tallinna linna laen à 100 ei ole koteerimisele ette pandud – vabalt kaubeldakse à 145.

Mis aktsiatesse puutub, siis koteeritakse esimeses järjekorras kohalikke pankasid.

Harju Pank (div. 1920 – 25, 1921 50 mk.) kursid 5.X.20. – 370 tehtud, samuti 15.X. – 350; 1920 a. lõpul – 385. Vahepeal kapitaali kahekordseks, kuni 50 milj., tõstnud, mille tõttu ka langev tendents; 1923. a. algul tehtud 375.

Tallinna Krediit Pank (div. 1920. a. – 30, 1921. – 50 mk.) kursid 15.VI.20. – 750/800 ja 1920. a. lõpul – 800; 1921. a. lõpul – 725 ja 1922. a. lõpul – 500/525, mis tingitud samuti kapitaali tõstmisest.

Põhja Pank (div. 1920. – 35, 1921. – 60) kursid 3.V.21. – 350(m); 1922. a. lõpul nõudmise all, nii et kurs 500/525; 1923. a. tehtud – 525.

Eesti Tööstuse ja Kaubanduse Pank (div. 1920 ja 1921 – 37,50) kursid 24.IX.20 – 600, aasta lõpul – 825, siis järjekindel langemine, kuna kapitaal mitmekordselt tõstetud kuni 130 milj. mrk.; kurs 1921. a. lõpul – 725 ja 1922. a. lõpul – 435/475; 1923. a. jaanuaril – 410 (m).

Veel on koteerimisel **Pärnu Krediitpank**, kuid pole siiani tehtud, arvatav turuhind 1500/1600. Vabalt kaubeldakse **Eesti Laenupank** – 250/300 ja **Kaupmeeste Diskonto Pank** 500/550.

Tööstuse ettevõtetest on börsel:

Port-Kunda (põhikap. Mk. 10 milj., div. ei ole juba pikemat aega maksetud)

kursid 15.VI.20. – 450 (ostj.), millele järgneb järsk tõus kuni 17.IX. – 705 ostjad. 1921. a. lõpul arvatav hind – 340/350, siis 4.XII.22. – 350/400 ja aasta lõpul 250/300 – mis väga madalalt hinnatud, kusjuures pankade esitajad madalad kursid läbi viisid kõikide tööstuse aktsiate juures.

Silva (p. kap. Mk. 50 milj., div. 1920. – 120, 1921. – 200, nom. 1000) kursid – 15.VI.20. – 2000 ja aasta lõpul I–IV seeria – 2750, V–2500, mis kõrgem kurs, peale selle langemine 1921. a. lõpul – 2200/2300 ja 1922. a. lõpul – 1800/2000. Silva kontroleerib ka A./S. Forest, saeveski Narvas.

Ilmarine (kap. Mk. 16 milj., div. 1920. ja 1921. a. 80, nom. 1000) kursid 10.V.21. – 1500 ja aasta lõpul – 1200/1300, 1922. a. lõpul 800/950, nii siis alla pariteedi, mis tingitud meie metalli-suurtööstuse olukorrast.

Massoprodukt (kapit. Mk. 3 milj., viimased div. 35 ja 75, nom. 250) kursid 1921. a. lõpul – 750/800 ja 1922. lõpul 250/300, mis arvatav turukurs mitte kokkukõlas maksetud dividendiga à 30⁰/₀, ka on 1923. a. jaanuaris kurs 300 (ostjad) täitmata; vabalt hinnatakse neid aktsiaid 500/600.

**Tartu Metallivabrik G. & H. Lel-
lep** (kap. Mk. 4.200.000, div. ei ole makstud? nom. 100) kursid 7.VI.21. – 160, 1922. a. lõpul – 90/100 – tehtud ei ole.

Viljandi Elektri Selts (kapit. Mk. 15 milj., div. 50 mk., nom. 1000) kursid 4.VI.21 – 2000 tehtud ja 1922. a. lõpul 450/500 arvatav turuhind, mis väga järsk langemine alla pariteedi.

Peale selle on koteerimiseks ette pandud:

Türi paberivabrik (nom. 2000) kurs 1922. a. lõpul – 1600/1800, tendents langev.

Saku õllevabrik, (nom. 250) kurs – 400/500.

Trükitööstuse A-S. „Ühiselu“ (nom. 1000, div. 150) kurs – 1250/1500, ilma et nendega kokkuleppeid oleks tehtud.

Lõpuks tähendame, et meie suuremad laeva- ja mereärid **Balti Pääste Selts** ja **Tallinna Laeva Ühisus** börselt puuduvad, vabalt kaubeldakse esimest Mk. 2500 ja teist 300/325, millest loota, et paberid varsti börsle tulevad. Igatahes võib ettevõtetele, kelle aktsiad laiemate ringkondade käes, ainult soovitada paberisi börsle tuua, näit., on rida Tartu vabrikuid, kellele see ainult kasulik.

Kroonika.

Eesti.

Majanduslised teated.

Eesti väliskaubandus 1922. aastal.

Kauba liigid.	Sissevedu	o/o o/o	Väljavedu	o/o o/o
	Milj. mk.		Milj. mk.	
I. Toidu- ja maitseained	1.635.3	29.3	1.270.6	26.4
II. Flusloomad	0.8	0.0	83.1	1.7
III. Loomariigi saadused	163.8	2.9	79.6	1.7
IV. Elustaimed ja seemned	16.5	0.3	63.0	1.3
V. Puu- ja puutööstuse saadused	55.3	1.0	902.0	18.7
VI. Paber ja trükitöö	240.3	4.3	596.1	12.4
VII. Tekstiilkaubad	941.8	16.7	1.576.5	32.8
VIII. Metallid ja metallkaubad	674.3	12.1	35.9	0.7
IX. Sõidu- ja veoriistad, masinad, tööõõud ja nende osad	759.0	13.6	37.7	0.8
X. Kivid, mullad ja nende saad.	161.1	2.9	99.4	2.1
XI. Põlevkivi, söed, õlid, rasvad, vaigud, ja nende saadused	590.9	10.6	14.0	0.3
XII. Keemia ained ja saadused	268.5	4.8	21.6	0.4
XIII. Pudukaubad ja kunstkaub.	48.7	0.9	0.6	0.0
XIV. Muud kaubad ja segakaup.	23.3	0.4	31.5	0.7
XV. Grupeerimata.	9.6	0.2	—	—
	5.589.4	100.0	4.811.6	100.0

Nagu sellest näha, langeb ligi kolmandik meie sisseveost toiduainete peale, millele järgnevad tekstiilkaubad, metallid, masinad ja tööstuse tooresained ning kütte. 90% kogu väljaveost langeb toiduainete, puu ja paberi ning tekstiilkaupade (selle hulgas lina) peale.

Ei saa kuidagi nõus olla Statistika Keskbüroo kaupade klassifikatsiooniga, mis iseenesest mitmei tume on ja peale selle terve rea küsimusi ära varjab, mille peale niisugune üldine klassifikatsioon vastust peab andma. Näit., on klassifikatsioonis grupp „loomariigi saadused“, kuid alamal leiame „põlevkivi, söed, õlid, r a s v a d“ jne.; tekstiilkaupade all registreeritakse meil arvatavasti niihästi sisse- kui väljaveetavad tooresained (puuvill, lina, vill jne.), kui ka valmis kaubad, kuna meil omegi esimese tähisusega on teada, missugusel kujul meile „tekstiilkaubad“ sisse tulevad ja välja lähevad. Jääb tumedaks, missugusse gruppi registreeritakse, näit., saag, kas metallkaupade alla või tööõõude alla. Niisama on olemas grupp „kivid, mullad ja nende saadused“, sealsamas: „keemia ained ja nende saadused“, kuna need grupid üksteist arvatavasti suurel määral katavad. Palju vähema gruppide arvu juures oleks vistiski võimalik suurema hulga küsimuste peale vastust anda, kui seda teeb Statistika Keskbüroo oma 15 grupiga, kui, näit., oleks äralahutud tooresained vabrikusaadustest ja poolvalmis kaupadest. Selle asemel võiksid mitmed grupid väga hästi ühendud olla, nagu metallkaubad, masinad ja tööõõud;

Elmistest aastatega võrreldes on Eesti väliskaubandus järgmiselt edenenud:

Sissevedu Väljaveo
Sissevedu Väljaveo väljaveost
suurem sisseveost
o/o

Miljonid margad

1922	5.589,4	4.811,6	777,8	86,5
1921	4.482,6	2.286,6	2.196,0	51,2
1920	1.395,2	1.228,4	166,8	87,3
1919	782,4	382,4	400,0	48,8

Nagu sellest näha, ei või tagant järele väliskaubanduse kontrolli 1919–1920. aastal sugugi nii eitava hinnata, nagu seda on tehtud. Missuguses kriisis meile praegu istuks, kui kaubaturg 1920. aasta hindadega nii täis oleks ostetud, nagu seda 1921. a. tehti!

Uued emissioonid. Kuulutuste põhjal „Riigi Teatajas“ on uusi aktsiaselise ja osatühisusi asutud ning olevate seltside ja osatühisuste põhikapitaale suurendud järgmisel määral:

Uued seltsid Kapitaali suurend. Kokku
arv kapitaal arv kapitaal

Jaan. 1923	10	103 milj. m.	2	65 milj. m.	168 milj. m.
Veebr. „	19	75 „ „	7	58,75 „ „	133,75 „ „

Kokku 29 178 milj. m. 9 123,75 m.m. 301,75 m.m.
1922. a. esimese 2 kuu
jooksul 14 109 „ „ 2 9,75 „ „ 121,75 „ „

Eesti väliskaubandus detsembris 1922.

Statistika Keskbüroo andmete järele oli detsembrikuul väliskaubandus:

Sissevedu Mk. 497.2 milj.
Väljavedu " 641.8 "

Eesti transiit 1922 a.

Transiidi kogusumma ulatab 20.654.401,7 puudani; peale selle on veel läbiläinud 76 vedurit. Lähikäik on järgmine:

Venemaale.

Ameerikast 11.856.569,1; Belgiast 20.916,1; Daanist 114.075,4; Danzigist 409.903,8; Hollandist 43.508,4; Inglismaalt 3.518.456,2; Lätist 8.766,9; Norrast 617.800,9; Prantsusmaalt 994,3; Rootsis 535.703,1 ja 27 vedurit; Saksamaalt 2.621.713,2 ja 49 vedurit ja Soomest 128.079,9. **Kokku 19.876.487,1 pd. ja 76 vedurit.**

Kaupade järele.

Toidu ja maitseained	15.851.492,5	puuda.
Saadused loomariigist	43.554,7	"
Elustaimed ja seemned	12.955,3	"
Puu ja tööstussaadused	47,0	"
Paber ja trükitööd	26.628,1	"
Tekstiil- ja riidekaup	277.328,1	"
Metall ja metallkaup	720.328,1	"
Sõidu- ja veoriistad	857.624,2	"
Kivid, mullad ja nende saadused	2.327,3	"
Sõed, õlid ja rasvad	1.265.492,7	"
Keemiaained ja nende saadused	215.300,0	"
Pudukaup	215,1	"
Muud kaubad	603.248,4	"

Venemaalt.

Toidu ja maitseained	537,9	puuda.
Saadused loomariigist	12.376,9	"
Puu- ja puutööstussaadused	155.989,7	"
Paber ja trükitööd	1.369,9	"
Tekstiil- ja riidekaup	478.534,4	"
Metall ja metallkaup	369,0	"
Sõed, õlid ja rasvad	72.743,6	"
Keemiaained ja nende saadused	38.800,4	"
Pudukaup	395,0	"
Muud kaubad	16.797,8	"
Kokku	777.914,6	puuda.

Venevilja transiit.

Veebruarikuu jooksul on Venemaalt Eestisse saadetud 478 vagunit transiit-vilja, mis siit Saksamaale edasi saadetakse. Kuuldavasti olla 3500 vagunit veel tulemas.

5. üleriikline tööstuse ettevõtjate kongress

peetakse ära Tallinnas, „Estoonia“ punases saalis, 16. ja 17. märtsil s. a.

Päevakord:

- 1) Kongressi avamine ja juhatuse ning mandaat-komisjoni valimine.
- 2) Aruanded kohtadelt.
- 3) Üleriikline tööstusorganisatsioonide tegevus:
 - a) Tööstuse Ühisuste Liidu tegevuse ülevaade – refer. A. Treufeld.
 - b) Vabrikantide Ühisuse tegevuse ülevaade – refer. K. Mauritz.
- 4) Suurtööstuse praegune seisukord – referent K. Mauritz.

- 5) Kesk- ja väike-tööstuse praegune seisukord – refer. A. Tõnisson.
- 6) Tööstuse korraldamine:
 - a) Kaubandus- tööstuskoja küsimus – referent J. Parik.
 - b) Kütseharidus ja töösus – refer. H. Reier.
 - c) Tööstusmaksud – refer. A. Kann.
 - d) Endiste gildete varanduste saatuse küsimus – refer. M. Jaakson.
 - e) Tööstuse häälekandja küsimus – referent N. Kõstner.
 - f) Tööliste kinnitusküsimus – refer. A. Tõnisson.
 - g) Tööstuskrediitid – refer. H. Normak.
 - h) Töötaja pikendusküsimus – refer. K. Mauritz.
- 7) Teine üleriikline tööstusnäitus – ref. W. Kesker.
- 8) Seisukoha võtmine eelseisvate riigikogu valimiste asjus – refer. A. Peef.
- 9) Kongressil algatatud küsimused.
- 10) Kongressil vastuvõetud resolutsioonide kinnitamine.
- 11) Järgmise kongressi asukoha määramine ja korraldava kom. valimine.

Kongressi liikmed:

- 1) Kongressist kutsutakse osavõtma, oma esitajate kaudu, kõik tööstuseetevõtjate organisatsioonid.
- 2) Esitajad valitakse:
 - a) Suurtööstuse poolt – igast vabrikust üks esitaja.
 - b) Kesk- ja väike-tööstuse organisatsioonide poolt – iga kahekümne liikme pealt üks esitaja; seal kus liikmete arv alla kahekümne, valitakse üks esitaja.

Märkused:

- a) Töösturite organisatsioonid, kellede liikmete hulgas peale tööandjate ja meistrite ka sellid ja õpilased on, ei või kongressil esitatud olla.
 - b) Kõik kongressile ilmunud esitajad peavad vastavate volitustega varustatud olema.
- 3) Linnades ehk alevites, kus tööstuseetevõtjate organisatsioonid puuduvad, tulevad tööstuseetevõtjad kokku ja valivad sellesama korra järele omad esitajad.
 - 4) Peale selle kutsutakse kongressist osavõtma tehnika ja kütsehariduse edendamise seltsid ning tööstuse ja tehnika õppeasutused, kes iga seltsi ehk õppeasutuse kohta ühe esitaja valivad.
 - 5) Kongressist võivad pealikuajajena osavõtta kõik asjast huvitatud tööstuseetevõtjad. Nendele antakse selleks pääsetähed – à 100 marka – välja kongressi büroost.
 - 6) Kongressi päevakorra täiendamise ehk muutmise kohta käivaid ettepanekuid võib teha alles pärast esitajate volituste läbivaatamist ja kinnitamist kongressi poolt.
 - 7) Kongressi kulude kahteks maksab iga volitatud esitaja 400 marka.
 - 8) Kongress algab esimesel päeval kell 10 homm.
 - 9) Kõiksugu teateid kongressi üle võib saada:
 - a) Eesti Tööstuse Ühisuste Liidu kontoris, Tallinn, Lai tän. 34, telef. 10-24, igal äripäeval kella 4–5 l.
 - b) Eestimaa Vabrikantide Ühisuse kontoris, Tallinn, Vana-Viru tänav 12, telef. 17-50, igal äripäeval kella 10–12 l.
 - c) Kongressi päeval kongressi-büroos, „Estonias“. 5. üleriiklise tööstuse ettevõtjate kongressi korraldav komitee.

Uued seadused ja määrused.

Määrus väljaspoollinna 1923. a. võetava liikumata varanduste maksu seaduse tähtaegade muutmise kohta.

„Riigi Teataja“ nr. 18/19 – 1920. a. nr. 82 all avaldatud liikumata varanduste maksu seaduse § 41 põhjal muudetakse käesoleva aasta kohta tähendatud seaduse § 28 ettenähtud tähtaega järgmiselt:

Maks õiendatakse esimese nelja kuu eest mitte hiljem 30. aprillil ja järgmise kaheksa kuu eest mitte hiljem 31. oktoobril 1923. a.

„R. T.“ nr. 28/29.

Määrus Ühispiimatallituste riikliselaenu väljaandmise ja tagasimaksmise korra ja laenu kindlustuse kohta.

§ 1. Riigikogu poolt 7. deis. 1922. a. vastuvõetud ühispiimatallituste riiklise laenu seaduse põhjal („R. T.“ nr. 157/158 – 1922. a.) antakse piimatallitustele ühispiimatallituste ehitamiseks, kordaseadmiseks ja sisseade muresemiseks laenu sama seadusega põllutööstusministeeriumile määratud summadest.

§ 2. Laenu antakse kuni 75% piimatallituse kavatseva ehituse ja sisseade väärtusest. Laenu võivad saada ainult need piimatallitused, kus mitte alla 15 liikme ja mille ehitused asuvad ehk kavatsetakse ehitada ühisuse enda, riigi ehk vähemalt 12 aastaks renditud maa-alal.

§ 3. Laenusamiseks tuleb ühisusel anda palve põllutööstusministeeriumi põllumajanduse peavalitsusele, milles tuleb ära tähendada laenusoovija nimi, asukoht, liikmete nimekiri, maakasutamise alus, kavatsetud ehituse ja sisseade arvatud väärtus ja ühisuse varandusline seis ja juurde lisada ühisuse põhikiri.

§ 4. Ühisusele antava laenu suuruse määrab kindlaks põllutööstusminister, põllumajanduse peavalitsuse juhataja ettepanekul.

§ 5. Laenu antakse välja ühispiimatallituse hoonete ehitamiseks, nende kordaseadmiseks ehk sisseade muresemiseks kuni 5 aastani. Laenu pealt maksetakse 5% aastas.

Märkus: Põllutööstusministeeriumil on õigus tarviduse korral laenu tähtaega pikendada kuni 8 aastani.

§ 6. Laenu kättesaamiseks kirjutab laenuarvõtja ja mitte vähem kui 5 ühisuse liiget, kellel liikumata varandus, käemeestena sellekohasele võlakohustusele alla. Allkirjad tõendab vallavalitsus. Võlakohustuse vastu saab laenuarvõtja põllumajanduse peavalitsusest maksukäsu raha kättesaamiseks Eesi Pangast.

§ 7. Laenusaja on kohustatud ehitustööid, mille tegemiseks laenu antud, täide viima 1½ aasta jooksul, laenu kättesaamise päevast arvates, selle juures põllutööstusministeeriumi poolt ülesseatud ehituse nõudeid täites.

Sisseadeid on laenusaja kohustatud ½ aasta jooksul muresema.

§ 8. Laenu protsentide maksmine sünnib iga aasta kohta 1. septembril, kuna laenu kustutakse võlakohustuse ettenähtud tähtaegadel.

Märkus: Laenusajal on õigus laenu enne tähtaega tervelt ehk osaliselt tasuda.

§ 9. Kuni laenu täieliku tasumiseni ei ole laenusajal õigust selle laenu abil ehitatud hooned ehk ostitud sisseadeid pantida, müüa ega muul teel võõrandada ning hävitada. Laenusaja on kohustatud ehitust ning sisseadeid omal kulul tule vastu kinnitama põllutööstusministeeriumi nõuete kohaselt.

§ 10. Kui laenusaja selle määruse §§ 7, 8 ja 9 tähendatud kohustusi ei täida, ühisuse liikmete arv alla 15 langeb ehk ühisuse tegevuse lõpetamisel, on põllutööstusministeeriumil õigus tervet võimalumat viibi-mata sisse nõuda.

§ 11. Põllutööstusministeeriumil on õigus nende määruste makspanemisel täiendavaid juhtnõude anda.

§ 12. Käesolev määrus hakkab maksma tema vastuvõtmisega. –

(Vastuvõetud V. V. poolt 14. veebr. 1923. a., „R. T.“ nr. 28/29.)

Määrus Läti raha kursi määramise asjus postitransfertide kaudu summade saatmisel Lätimaale.

1. Läti rahakursi kindlaksmääramist summade saatmisel Lätimaale postitransfertide kaudu toimetab posti peavalitsus iga kuu viimasel päeval järgneva kuu peale, aluseks võttes Läti valuuta Tallinna börsi lõppeva kuu keskmise müügikursi, sellele 15% juurde lisades.

2. Juhtumisel, kui kuu jooksul Läti raha müügikurs Tallinna börsil punkt 1 alusel määratud kursini tõuseb, määratakse käesoleva kuu peale uus kurs, mis võrdub eelmise päeva Tallinna börsi Läti rubla keskmisele müügikursile ühes 15% lise juurelisamisega. „R. T.“ nr. 28/29.

Venemaa.

Kivisõe toodang. 1922. aasta viimasel veerandil oli kivisõe toodang Venemaal 147,7 milj. pd. 185,0 milj. pd. vastu 1921. aastal ehk 20% vähem. Tööliisi oli kaevandustes keskmiselt 140,3 tuhat meest 148,7 tuh. vastu 1921. aasta lõpul.

Gosplani eelkalkulatsiooni järele pidi sõe puud kaevanduses 17,2 kuld kop. maksma minema, kuid tööpalkade tõusmise tagajärjel on hind palju kallim ja tarvitatavad näit., Mustamere laevaseltsid kõrge sisseveotoli peale vaatamata Türgimaalt sisseveetud sütt. Et väljamaa võistlust kõrvaldada, nõuab nüüd küttesekvaliteet tollide tõstmist kuni 10 kuld kop. puuda kivisõe ja 43 k. k. puuda koksi pealt.

Piiritööstus. Läänud 1922–23. a. hooaja jooksul pidi Vene piiritööstus Kõrgema Majanduse Nõukogu plaani järele 3 miljoni pange piiritust välja-töötama, arvatud 40⁰ kanguses. Hooaja jooksul töötasid 513-st Vene piiritusvabrikust 142. Kavatsed 3 miljoni pange asemel oli toodang kõigest 390.000 pange, kuna mõned suuremad vabrikud enamalt üksi 500–800.000 pange andsid.

Praegune piirituse vabriku-hind on 5 kuld kop. kraad eelsõjaaegse 2 k. k. asemel.

Kõrgem Majanduse Nõukogu otsustas 27. II. piiritööstust ainult suuremates vabrikutes jatkata ning kõik väiksemad seisma jätta. Ka riigi piiritusvalmistuse frust nõuab selle tööstusharu kontsentreerimist, nii et ainult 30 vabrikut (513-st) töötama jääks.

„Ekon. Shisn“ 24. II teatab, et uute aktsiisi tariifide läbi Vene piiritööstust täiensa võimatuse seisukorda on pandud. Piiritustrust on kohustud sõjaväele ja tervishoiuasutustele piiritust müüma 85 kop. kraad. Selle juures peab ta iga kraadi pealt 1 rbl. aktsiisi maksma; lõhnaõlitechastele peab müüma piiritust 180 kop. kraad, ning aktsiisi maksma 2 rbl. 50 kop. kraadi pealt, s.o. frust peab rohkem aktsiisi maksma, kui ta ise oma piirituse eest saab. A. P.

Üksikute Vene tööstusharude toodangu võrdlus ennesõjaaegsega.

(Ennesõjaaegne = 100.)

	1913	1918	1919	1920	1921	1922
Kivisüsi	100	42	29	27	31	34
Petrooleum	100	44	49	41	42	49
Metalli muld	100	0,2	—	6	6	2,2
Sool	100	—	10	29	41	36
Valatud raud	100	12,3	2,7	2,4	3	3,9
Martin teras	100	9,4	4,7	4	4,2	7,4
Raud (lattides)	100	10,2	5,1	6	4	7,1
Masinaid	100	33	12	15	12	17
Puuvilla lõng	100	—	6,2	5	7,4	17
Villane „	100	—	19	23	17	27
Linane „	100	75	45	38	25	46
Nahk	100	47	43	38	44	38
Paber	100	51	28	25	22	17
Tubakas	100	19	13	50	80	66
Kummi	100	—	—	—	16	36
Tikud	100	—	—	16	20	20
Piiritus	100	—	—	2,5	4,2	6,5
Suhkur	100	24	6	7	9	—

(„Der Weg zum Osten“.)

Soome.

(Helsingi Eesti konsulaadilt).

Soome väliskaubandus jaanuaris. Soome sissevedu jaanuaris s. a. tegi 306,2 milj. Smk. ja väljavedu 199 milj. Smk. välja. Seega on sissevedu väljaveost 107,2 milj. Smk. võrra suurem.

Soome puutöödustus ühineb. Juba kauemat aega on Soomes 8 suuremat metsafirmat ühinenud. Need firmad on: Ahlström, Rosenlev, Gutzeit, Kaukaa, Ulea, Kymi, Sarlachius ja Yhtynest. Kuna Soome metsasaaduste väljavedu keskmiselt on: 700.000 stand. saetud kaupa, 19.000 tonni paberit, 180.000 tonni tselluloosi, 50.000 tonni lihvitud puumassi ja 50.000 t. kartongi, on nimel. 8-liikmeline konsern üksinda neist määradest väljaviinud: 51,9% puukaubast, 91,6% paberist, 76,7% tselluloosist, 24% lihvitud puumassist ja 71% kartongist.

Soome uue tollitariifi valmistamine. Soome uus tollitariif on juba kauemat aega tariifikomitees väljatöötamisel. Nüüd on ettepanek esimeses lugemises valmis.

Endine tollitariif, kus ainult 961 paragrafi, on täiesti vananenud. On vaja olnud kaupad uuesti liigitada ja mõned kaubad ühe punkti alt teise alla viia. Nii on uues tollitariifis üle 2000 paragrafi. Et paragrafide numbrid osalt vahetatud saavad, on Eestis-Soome kaubalepingu revisjioon tarvilik, niipea kui tariif vastu võetud.

Teiseks on tariifis tähtis põhimõte läbi viidud. Nimelt kaotakse n.n. väärtustollid, s. o. protsentuaalsed tollid kaupade väärtuse järele, täiesti ära. Igale kaubale määratakse täpne alafine toll. Nende kaupade tollid, milledest Soome huvitatud, on kõrgeandatud, kuna need kaubad, millede kohta Soome huvi pole, tolli suhtes alandatud ja tasandatud on.

Väljaveotollid pole komitees veel harutusel olnud, kuid arvatakse, et ümberlootud metsasaaduste, nagu paberi ja tselluloose väljaveotoll ära kaotakse. Nagu teada, on Soomes väljavedu, peale metsatoodete, tollivaba.

Rootsi tulefikustrust katsub kõige jõuga Soome tulefikuvabrikuid oma kätte saada. Pori ja Viiburi vabrikud on ta juba ära ostnud. Neli Soome vabrikut on veel trustivabad. Rootsi tulefikustrusti käes on juba Tšehhoslovaakia, Saksa, Hollandi, Belgia, Norra ja Daani tulefikutöödustus ning osa Inglise ja Ameerika tulefikutöödustust. Kuna sama trust ka Eestist juba haavapuid küsinud, tähendab see maakuulamist (nii tehti esialgu ka Soomes), et hiljemini Eesti tulefikuvabrikute ostmist korraldama hakata võiks.

Soome-Vene suhted. Soome laevaärid, kelle laevad Venemaal äravõetud, on valitsuse ees tasunõudmisega esinenud. Küsimust harutakse praegu välisministeeriumis, kuid ei otsustata lõpulikult enne kui riiginõunik Ahonen Moskvast tagasi jõuab.

Vene saakond on Soome välisministeeriumile teatanud, et Vene valitsus omale jätab kõik õigused laevade peale, mis 1914.–1921. a. venelastelt ära võetud, olgu nad praegu ükskõik kelle käes. Teadaandes on 183 sarnast laeva ülesloetud, kui ka äratähendatud, kelle käes nad praegu on. Ühflasi palub Vene valitsus Soome valitsust, et ta Soome ärimehi nende laevade ostmise eest hoiataks, sest Vene valitsus ei tunnista ühtegi ostu-müügi lepingut, mis ntm. laevade suhtes ilma tema nõusolekuta tehtud.

Läti.

Läti Laevasõit 1922 a. 1921 aastaga võrreldes on 1922 a. laevasõidu suurenemist märgata. Läti sadamafesse tuli sisse 1922 aastal 2678 laeva (1921 a. — 2194 laeva) 1.293.515 netto tonniga, (1921 a. — 784 850 netto tonniga) väljaläinud on 1922 a. 2863 laeva (1921 a. — 3038 laeva) 1.283.244 netto tonniga, (1921 a. — 774.257 netto tonniga).

Klaasitööstus. Läti rahaministerium pöörab klaasitööstuse peale viimasel ajal suurt tähelepanu ja katsub teda laenude andmiseks rohkem elustada. Üheks põhjuseks on muuseumis ka see asjalugu, et klaasitööstus võrdlevalt väikse kapitali tarvitamise juures suurele tööliste arvule tööd võib anda ja nõnda suurt töötä töölise arvu vähendada. Kõige paremad väljavaated on pudelivabrikutel, sest et väljamaal, näituseks Prantsusmaal ja Inglismaal, suur järeleüsimine nende järele on. Pähemad väljavaated on aknaklaasi vabrikutel, sest et siseturu nõuded kaetud on, kuna väljaveoks suur võisilus väljamaal takistus ei teeb.

Tööstuse ülevaade. Rahaministeriumi tööstusosakonna andmetel on 1922. a. 267 ettevõtjale luba antud ettevõtete avamiseks. Ülekaal on väiketööstusel. Ettevõtted töötavad 2500 töölisega ja masinate jõud on 2737 H.J. Tööstusharude järele on ettevõtted järgmised (võrdluseks on 1921. a. andmed juurelisatud): Tekstiilitööstusi - 25 (1921 - 11), paberija puumassitööstusi - 25 (3), puutööstusi - 15 (22), metallitööstusi - 17 (30), mineraalitööstusi - 3 (5), nahatööstusi - 25 (24), toidu- ja maitseainete tööstusi - 100 (14), keemiatööstusi - 56 (42) ja mitmesugusid tööstusi - 1 (0).

Läinud aastal asutatud ettevõtetest kuuluvad 125 väiketööstusesse ja tööliste arv ei ulata nendes üle 272. Ülejäänud 142 töötavad 2228 töölisega ja masinate jõud on 2737 H.J.

Kokkuvõetult, ühes varemalt avatud ettevõtetega, saame tööstusharude järele järgmise pildi:

Tööstusharu.	Ettevõtete arv.	Tööliste arv.	Hobuse jõud.
Tekstiilitööstus	139	3712	2998
Paberi- ja puumassitööstus	120	3457	5488
Puutööstus	284	4869	8220
Metallitööstus	173	6052	15208
Mineraalitööstus	48	1725	705
Nahatööstus	69	1249	1897
Toiduainete tööstus	825	5068	16508
Keemiatööstus	84	1304	2773
Mitmesugused tööstused	104	3435	19952
	1836	30871	73749

Nendes ettevõtetes on tööliste arv üle 5 ja töötamine sünnib masinate jõul.

Riigi majandusline seisukord on mõõdunud aastaga palju paranenud ja rubla stabiilseks muutunud. Valuuta tagavara on 300.000 naelsterlingi pealt 1. jaanuar. 1922. a. - 1.870.000 naelsterlingi peale 1. jaan. 1923. tõusnud. Ühes sellega on osa välisvõlga tasutud. Võlg Prantsusmaale on pea täiesti kustutatud. (Der Weg z. Osten.)

Poola.

8. veebruaril oli Poola-Läti-Eesti-Soome kaubanduskoja organisatsioonikomiteel koosolek, kus põhikiri lõpulikult välja töötati.

Poola-Eesti kaubanduslepingu võimaluste kohta kuulduv Varssavist, et Poola valitsusringkondades sellele Briti-Eesti enamsoodustuse lepingu pärast raskusi võib tekkida.

Daani.

Daani Rahvuspank (riigipank) on, nagu nüüd teatatakse 55 milj. krooniga maksujõuetuks jäänud Landmansbank'ist huvitud. Sellest peetakse 20 milj. krooni kindlasti kadunuks ja kirjutakse kahjuks.

Järelijäävad 35 milj. krooni on kahflased ja tulevad teatud tingimistel ka maha kirjutada, kuid nende katteks jääb Rahvuspanga avalikkudest ja kaetud reservidest.

Ida-Aasia Kompani dividend. Daani Ida-Asia Kompani maksab läinud aasta eest kr. 18,98 milj. kasust 12⁰/₀ dividendi.

Rootsi.

Rootsi väliskaubandus oli mineval aastal 1921. aastaga võrreldes (miljonid kroonid):

	1922	1921
Sissevedu	1.164,4	1.266,2
Väljavedu	1.152,4	1.097,3

Sissevedu väljaveost suurem 12,0 168,9

Sellega on väliskaubandus läinud aastal peaaegu täielikult tasakaalu viidud. Kui arvesse võtta Rootsi kaubalaevastiku teenistust ja tema registreerimata sissetulekuid välismaadelt, siis tuleb oletada, et Rootsi maksubilans õige kõrgel määral aktiivne on, mis omalt poolt seletuseks on Rootsi krooni kõrgele kursile.

Saksamaa.

Tööstuse seisukord. (Konsulaadi teated.) Kaalitööstuse saaduste müük ei lähe sisemaal. Ka väljamaa ostab vähe. Kaalihinda on 30. jaan. 150⁰/₀ tõstetud.

Rauatööstus võiks aastast 20 milj. tonni rauamulda tarvitada, praegu tarvitab ta aga ainult 13 milj. tonni. Tooresraua puudus on kasvanud ja hindasid tugevasti tõstetud.

Masina- ja metallitööstusel on vanade tellimiste täitmiseks tööd, aga uued tellimised vähenevad. Iseäranis kaebatakse, et vedurite ehituse seisukord ei rahulda. Vaguni vabrikutel on veel tööd, aga väljamaa jaoks. Jalgratate ja mototsüklettide tööstuses ei ole töö vähenenud. Optika ja peenmehaanika tööstusel on elav äriiline tegevus. Väikeste raudasjade ja teraskaupade tööstus valmistab väljamaale rohkem, sisemaal vähem. Alumiiniumitööstuses on töövähennemine juba tõrjeks toonud. Elektritööstusele tuleb tellimisi väljamaalt ja sisemaal vähem. Kõiki hindasid on läbitistiku 40⁰/₀ tõstetud.

Keemiatööstusele on marga kursi langemine sise- ja väljamaalt niipalju tellimisi toonud, et nõudmist ei suudeta täita.

Tindivabrikud on tööaega lühendanud ja seebivabrikud töötavad lühema tööajaga.

Tekstiilvabrikud töötavad mitmes kohas viis päeva nädalas ja veel vähem.

Raske on saapatööstuse seisukord, sest tooresaine on kallid, tarvitajate jaoks on saapad kallid.

Paberitööstuses on hindade suure tõusu pärast nõudmine vähenenud. Puuturul on kõik puud kallimaks läinud ja puuäridel on raske nii suuri summasid kokku saada, kui puumaterjaali sisseostmine nõuab.

Toiduainete tööstuses sunnivad alaliselt tõusvad hinnad laialisi rahvakihte selle tööstuse saadusi vähem tarvitama, nii et töö ikka rohkem väheneb.

Saksamaa tööstuse kapitali vajadus. Uusi aktsiaid ja obligatsioone on väljaantud:

1921. a.	1922. a.
31.745 milj. mrg. väärt.	55.048 milj. mrg. väärt.
1922. a. jaanuaris	1923. a. jaanuaris
3.860 milj. mrg. väärt.	12.332 milj. mrg. väärt.

Väärtpaberite turg. Ühenduses viimase aja marga tõusuga ja tööstuse kriisiga, mis kindlusteta seisukorras tekkinud, näitab Saksa värtpaberite turg veebruarikuul suurt hindade langemist. Frkf. Ztg. kokkuvõtete järele olid hinnad, kui hinnad 1922. a. algusel 100 võtta:

	3.X.1922	5.I.1923.	9.II.1923	23.II.1923
Aktsiad	169	1.378	5.732	3.147
„ välisvaluutas	1.095	4.077	29.067	16.815
Sisem. laenu	105	322	938	774
Välislaenu	1.637	5.616	13.009	11.325

Prantsusmaa.

Raua ja terase toodang a. 1922. Frkf. Ztg. teatel oli Prantsusmaa üldine rauatoodang 1922. a. 5.128 milj. tonni, mis oleks, kui arvesse võtta ka Lothringi tööstust, ümarguselt 56% eelsõjaaegsest toodangust. Terase toodang oli 4.471 milj. tonni, ehk 64% ennesõjaaegsest.

P.-Ameerika Ühisriigid.

Kulla sisse- ja väljavedu.

	Sissevedu.		Väljavedu.	
	Miljonid	dollarid	+	-
1922	270,7	39,2	+ 231,5	
1921	691,2	23,9	+ 667,3	
1920	417,1	322,1	+ 95,0	
1919	76,5	368,2	- 291,7	
1918	62,1	41,1	+ 21,0	
1917	537,9	371,9	+ 166,0	
1916	686,0	155,8	+ 530,2	
1915	451,9	31,4	+ 420,5	
1914	57,4	222,6	- 165,2	

Sõja algusest rohkem sisse, kui välja veetud 1.674,6

Ühisriikide kullatagavara on praegu ligi neli miljardi dollarit.

Teated ettevõtete tegevusest.

A.-s. „Viru Pank“ on lõpetanud läinud aasta tegevuse puhtakasuga Mk. 751.921.—, millest peakoosoleku otsuse põhjal määrati 10% tagavarakapitaaliks nõukogu käsutada 5%, ametnikkudele 15%, riigimaksudeks Mk. 125.000.— ja juhatusele lisatasuks Mk. 60.000.—. Dividendiks määrati Mk. 60.— aktsia pealt ehk Mk. 24%.

Panga tähtsamate arvete seis aasta alguses ja lõpus on järgnevas tabelis kokku võetud:

	31.XII.22	31.XII.21
	Tuhand. margad	
Aktiiva		
Kassa, jooksv. arved ja välisvaluuta	6.099,8	13.801,5
Diskonteeritud vekslid	9.508,7	5.423,5
Konto-korrent laenu	16.731,1	4.264,1
Korrespondendid	1.418,2	337,9
Liikumata varandus	1.038,8	2.723,2
Passiiva		
Põhi- ja tagavarakapit.	1.551,7	1.509,2
Hoiusummad	18.840,0	9.463,5
Rediskont ja „on call“		
„Eesti Pangas“	4.177,5	3.560,0
Korrespondendid	8.991,5	2.155,3
Puhaskasu	751,9	400,4
Bilans	35.264,1	17.817,0
Dividend	150%	240%
Üleüldine läbikäik	1.185.447,3	518.586,7

Kahtlastest aktiivadest on pank läinud aastal maha kirjutanud Mk. 575,5 tuh. (sellest Venemaalt saada olevatest summadest Mk. 437,8 tuh., asutamise kulud Mk. 119,8 tuh. ja kahtlasi võlgasi Mk. 17,9 tuh.), nii et panga aktiivas enam mingisuguseid fiktiivsummasid näha ei ole.

A/s. „Anton Heilmann“ on lõpetanud oma mineva aastase tegevuse puhtakasuga Emk. 3.220 tuh. mis aktsionäride peakoosolekul 25. veebr. s. a. järgmiselt jagati: kroonumaksudeks M. 577. tuh. tagavara kapitaaliks M. 240,2 tuh. kustutus kapitaaliks M. 100,4 tuh. heategevaks otstarbeks M. 40. tuh. dividendiks 20%. Endised direktorid ja revisjoni komisjoni liikmed valiti tagasi.

Ettevõtte seisukord ja edenemine läinud aastal järgneb alamal toodud tabelist:

	31.XII.1921.	31.XII.1922.
	Tuh. marg.	
Aktiiva		
Kassa ja jooksv. arved	36,6	194,5
Liikuv varandus	565,4	839,2
Kaubad.	10.258,0	22.892,2
Osakonnad	—	5.681,2
Vekslid, inkasso dok., de-bihood	1.040,8	1.539,0
Üleminev. summad	437,9	376,1
Aktsiate konto	3.000,0	5.000,0
Väärtpaberid, kautsj.	—	780,0
Passiiva		
Aktsia kapitaal	5.000,0	15.000,0
Aktsiate valm. kulud	—	125,0
Tagavara kapitaal	—	759,8
Vekslid ja kreditooid	9.929,7	17.114,7
Üleminev. summad, kautsjoonid	104,6	1.082,7
Puhaskasu	304,4	3.220,0
Bilans	15.338,7	37.302,2
Brutto kasu	3.459,4	12.662,5
Kulud	3.155,0	9.442,6
Kasu	309,4	3.220,0

Kasu % (portfellis olevad aktsiad kapitaalist maha arvatud) 15,2 29,9
Dividend 20%

Arvesse võttes suurenenud äritegevust, otsustas peakoosolek suurendada põhikapitaali Emk. 10.000.000 võrra kuni 25 miljonini.

25. märtsist s. a. alates maksetakse 1922 a. dividendi kupong nr. 1 järel esimese väljaande aktsiate pealt M. 200.—, teise väljaande I ja II seeria aktsiate pealt M. 100.—.

Tööstus-Kaubandusline a/s. „K-m. Jaan Maim a/s“ juhatus teatab, et nimetatud a.-s. on oma tegevuse alustanud.

Põhja kaubanduse ja Transport a/s. likvideerimise komisjon kutsub kõiki isikuid, kellel nimetatud seltsi vastu nõudmisi on, kuni 1. maini s. a. neid ülesandma Tallinnas, Lai tän. 32-2. Peale nimetatud tähtaja ülesantud nõudmisi enam arvesse ei võeta.

Uued aktsiaseltsid ja osühisused.

O/ü. Viljandi Metsakäsitamise Selts. Tegevusala: puusaaduste valmistamine ja nendega kauplemine. Põhikapitaal: Emk. 1.000.000.— jaotatud 100 osatäheks à Mk. 10.000.—. Asukoht: Viljandis (Riigi Reataja nr. 28/29; 27 veebr. 1923).

Eesti Rahvapanga

arwete seis 28. weebruariil 1923 aastal.

Aktiwa:

Kssa ja jookswad arved . . .	2.143.018,79
Väärtpaberid ja välisraha . . .	184.507,83
Laenud	30.839.768,05
Asunikude laenud	59.482.825,—
Korrespondendid: Loro	8.919.136,12
Korrespondendid: Nostro	557.758,26
Liikumata varandus	10.950.432,—
Liikuv varandus	457.004,91
Maksetud %/o ja komisjon	18.064,47
Arikulud	308.177,—
Mitmesugused arved	1.096.641,07

114.957.333,50

Passiwa:

Osakapital	4.336.500,—
Tagavarakapital	89.927,95
Liikumata varanduse kustu- tamise kapital	18.406,41
Hoiusummad	21.149.885,10
Vekslite rediskont ja kto- korrent arved	6.844.048,06
Korrespondendid: Loro	1.604.343,65
Korrespondendid: Nostro	7.737.619,59
Riigikassa	59.382.825,—
Liikumata varanduse peal olev võlg	10.000.000,—
Saadud %/o ja komisjon	1.727.790,98
Mitmesugused arved	1.080.988,74
1922 a. puhaskasu	984.998,92

114.957.333,50

Juhatus.

Kaubamaja

„NOSTRA“

on au teatada, et tema uue
moodi osakonna
on avanud, kus kõige uuemate
Pariisi mudelite järele

**kleitide
pluusede
pesu**

J. N. C.

peale tellimisi vastu võetakse.

„NOSTRA“

Juhatus.

Esimest sorti

paberossi-ja piibutubakas

Tubakatehas

Eslon

Tallinnas,

Munga tänav 5

Kõnetraat 9-40

Kaubandus ja tööstus

O-Ü. B. PALM & Co

Vene tän. 16

Tallinn

Kõnetr. 7-25

Erialad:

Eesti piirituse eksport

Linade im.-eksport

Telegrammide aadress: „ORCO“

Balti Merekaubanduse

O-Ü. BALMEKA

Merepuiestee 15, III korrall
Kõnetraat 14-62

Eesti piirituse eksport
Turbapiirituse ettevõtted
Import-eksport kaubandus

Telegr. aadr. BALMEKA

Kaubanduse ja tööstuse

O-Ü. UNITAS

Merepuiestee 15, III korrall
Kõnetraat 14-85

Import
Eksport
Transport
Põletisturba tööstus

Telegr. aadr. UNITAS